

Posudek vedoucího práce

ThLic. Petr Burda předložil na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze (Katedře fundamentální a dogmatické teologie) v akademickém roce 2007/2008 disertační práci s názvem *Člověk v raném díle Karola Wojtyly*. Navazuje tak na svou práci licenciátní, v níž se zabýval humanistickými koncepcemi dvacátého století, *Člověk a jeho cesta ke svobodě na pozadí humanistických koncepcí dvacátého století* (2007).

Včetně úvodu a závěru má práce jedenáct rozvrstvených kapitol.

V úvodu doktorand připomíná svůj záměr: seznámit nás s filosofickým dílem Karola Wojtyly a jeho ranými básnickými a divadelními díly. Raným dílem chápe tvůrčí Wojtylovu činnost do zvolení papežem v roce 1978. „V českém prostředí se Wojtylově filosofii zatím nikdo obšírněji nevěnoval, čímž překvapivě vzniká volný prostor, který je současně i výzvou (...) toto volné místo bychom rádi zaplnili“ (s. 5) Burda přijal tuto výzvu a pokusil se svou disertační prací na ni zareagovat. Po náročné badatelské práci objevuje, že Wojtylovo filosofické myšlení je „na prvním místě antropologií a teprve poté etikou“ (ibid.), proto věnuje Wojtylovu pojetí člověka primární pozornost.

V práci jsou analyzovány především následující práce: *Nauka o víře v díle Jana od Kříže*, *Zhodnocení možností vytvoření křesťanské etiky na základě systému Maxe Schelera*, *Láska a odpovědnost*, *Osoba a čin*, *Osoba: Subjekt a společenství*, *Člověk na poli odpovědnosti*, *Problém formování kultury prostřednictvím praxe člověka*, *Participace nebo odcizení* a z řady básnické a divadelní *Bratr našeho Boha*, *Před zlatnictvím*, *Proměny otcovství*, *Úvahy o otcovství*, *Píseň o skrytém Bohu*, *Kamenolom* a *Podoby Kyrenejského*.

Aby dostal svému záměru, zmapoval stav bádání o antropologii v raném Wojtylově díle a našel své zkušené průvodce Rocco Buttiglioneho a Giovanni Realeho. Tento přehled bádání už sám o sobě je cenný.

Druhá kapitola *Zrození osobnosti* je věnována Wojtylově biografii do zvolení papežem. Je to rámuující kapitola, v níž se opírá o standardní životopiseckou literaturu, zejména o Szulcovu práci *Jan Pavel II. Životopis* (1995) a další. Do této běžné biografie vložil doktorand příběh Wojtyly básníka a dramatika a Wojtyly filosofa. V genezi filosofické osobnosti Wojtylovy sehrál v počátcích klíčovou roli R. Garrigou-Lagrange a paradoxně rodící se „nová teologie“. Tyto dva počáteční impulsy pak budou dál působit ve Wojtylově myšlení. Wojtyla nebyl imunní ani vůči dalším klíčovým dobovým proudům – personalismu,

existencialismu, fenomenologii, jejíž metodu si zvolil, ale ani vůči marxismu, na který musel reagovat.

Třetí kapitolou *Identita osoby v literárním díle K. Wojtyly* vstupujeme do témat filosofického myšlení Karola Wojtyly, a to do tématu centrálního – pojetí osoby. V této kapitole v díle dramatickém a básnickém.

Se *Dvěma doktorskými pracemi* a jejich analýzou jsme seznamováni v kapitole čtvrté. I zde to bude stále jasněji formulovaný Wojtylův personalismus a klíčové postavení osoby. První římská doktorská práce z roku 1948 se týká *Nauky o víře u sv. Jana od Kříže (Doctrina de Fide apud S. Joannem a Cruce)*. Do hry vstupuje víra a mystická zkušenost, také jako základní dimenze lidské osoby. Také „akty náboženské zkušenosti konstituují člověka jako osobu“ (s. 68). Jsou v této kapitole rozebírány klasické základy mystiky, mimo jiné člověk jako imago Dei. „Víme, že Bůh a člověk se vzájemně podobají v tom, že jsou osobou.“ (s. 72). Je v této práci také možno nahlédnout propojování scholastického přístupu s personalistickým a fenomenologickým.

Ve druhé, tentokrát habilitační práci *Zhodnocení možností vytvoření křesťanské etiky na základě systému Maxe Schelera* se Wojtyla soustředil na subjektivní dimenzi zkušenosti člověka a další základní Schelerovy teze. Burda se pokusil představit i některé Schelerovy myšlenky o řádu hodnot, lásce, emocích, následování a zachycuje *Wojtylův dialog se Schelerem* (4.2.8.). V této práci se Wojtyla pokusil zakotvit své fenomenologické východisko a sblížit ho s tradiční metafyzikou.

Podobně jak metodicky, tak obsahově, tedy v základním soustředění na osobu a personalistická hlediska, analyzuje František Burda další díla Wojtylova: *Láska a odpovědnost* (kapitola pátá). K úvahám teoretickým o osobě a svobodě, různých úrovních lásky přistupuje i praktické úvahy o sexualitě a etice osoby.

Osoba a čin je asi nejzávažnější filosofické dílo Wojtylovo. Burda mu věnuje patřičnou pozornost v kapitole šesté. Wojtyla staví na výsledcích předchozích prací a pokouší se o jakousi „reinterpretaci jistých pojmů“ (Wojtyla v úvodu k anglickému vydání) klasické filosofie. Východiskem pro pochopení osoby se stává čin. Jeho analýze jsou pak věnovány další Wojtylovy/Burdovy úvahy. Úvahy o vědomí, svobodě, sebeurčení a osobě ve vztahu k transcenci. Jako vždy jsou u Wojtyly teoretické úvahy ukotveny v etické praxi: objeví se témata jako odpovědnost, osoba a integrace, intersubjektivita, solidarita. Práce vyvolala odbornou diskusi a z jejích výzev vzniklo další Wojtylovo dílo *Osoba: Subjekt a společenství* (1976), které bylo opět zdrojem rozvinuté odborné diskuse, kterou Burda sleduje.

V osmé kapitole *Dialogicita a sakralita osoby* doktorand ukazuje na Wojtylovu tendenci překračovat „hranice zavedených systémů“ (s. 192) a tedy na originalitu jeho přístupů, na snahu navázat dialog mezi tomistickou filosofií a fenomenologií. Další strukturální komponentou, na niž soustřeďuje Wojtylův zájem, je sakralita lidské osoby. „V tajemství Boha-člověka je 'potencionálně uzavřena možnost odkrýt člověka, vyzískat z něj tvořivým úsilím celou jeho možnou plnost' Člověk na základě zkušenosti víry nalézá svou plnost v Bohu.“ (s. 210)

Osobou a kulturou se František Burda zabývá v deváté kapitole. Jsou tam také úvahy částečně vyvolané marxistickými tezemi o teorii a praxi. Burda vychází z rozboru tří Wojtylových textů: *Osoba a čin*, *Problém formování kultury prostřednictvím praxe člověka a Participace či odcizení*. Úvahy o kultuře předcházejí úvahy o tělesnosti člověka, úvahy o významu práce v seberealizaci člověka, hledá alternativu k marxistickému pochopení sebeodcizující role práce v personalistickém uchopení. Práce je konstitutivní součástí kultury, v níž se uskutečňuje subjektivita osoby. S prací souvisí participace a spolupráce, tedy vztahovost, která zakládá lidskou osobu.

V desáté kapitole *Osoba jako signum* se Burda pustil do vlastních úvah a srovnání myšlení Karola Wojtyly s výraznými koncepcemi devatenáctého a především dvacátého století. *Wojtyla a Marx* (10.1.), *Wojtyla a Bloch* (10.2.), *Wojtyla a Freud* (10.3.), *Wojtyla a Fromm* (10.4.), *Wojtyla a Sartre* (10.5.). Burdovi se tu podařilo velmi precizně shrnout jádro jednotlivých teorií do srozumitelné zkratky a originálně ukázat na odrazy těchto teorií, případně na jejich recepci v myšlení Wojtylově.

V *Závěru* pak doktorand shrnuje základní výsledky svých studií, které jasně ukazují a dokumentují personalistický charakter celého Wojtylova díla, primát osoby a vztahovosti.

Sledoval jsem Burdovu práci od samého počátku a viděl, jak se mu stala vnitřní záležitostí. Jeho četby, cesty do Polska, konzultace s odborníky na Wojtylovo dílo, to všechno se vepsalo do textu, který je psán srdcem.

Práce je významná, myslím nejen v českém prostředí. Wojtyla je znám jako papež, ale mnoho toho nevíme, u nás i jinde, o jeho vědecké práci ve filosofii a etice. Burdovi se podařilo pedagogickým talentem jemu vlastním, představit nám toto dílo a základní teoretická východiska.

Kriticky lze vytknout jazykovou stránku textu, který sleduje překvapivě (známe promluvy a texty Jana Pavla II.) složité a subtilní myšlení Wojtylovo. Burdův text je někdy zatížen touto myšlenkovou a jazykovou těžkostí. Není také lehké se vyrovnat se specifičností

Wojtylovy filosofické terminologie. Abychom se vyhnuli nepřesnostem, text přehlédl filosof dr. Karel Šprunk, jemuž jako vedoucí práce chci za pomoc poděkovat.

O práci s originálním textem a překlady jsme při psaní hovořili a snažili se tuto otázku částečně řešit. To je i otázka českého překladu Wojtylových textů. Snad je výsledek dostatečný.

Kdyby práci oponoval např. Buttiglione nebo Reale, možná by našli nějaké nesrovnalosti nebo nepřesnosti. Pro mne je práce přínosná, originální a tedy s plnou odpovědností ji mohu doporučit k obhajobě.

Doc. ThDr. Václav Ventura, Th.D.

20. srpna 2008